

**CL. V. Ioannis Wamesii, I. C. Celeberrimi, In Academia
Lovaniensi Antecessoris Primarii, Responsorum Sive
Consiliorum De Ivre Pontificio Tomus ...**

Wamesius, Johannes

[S.l.], 1643

De hæreticis. Consilium DLXXV.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98716](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98716)

sive consuetudinis, sive statutorum huiusmodi observationes. † Et in proposito quamvis nemo regulariter repente ad promotionum in studiis gradus proficere debeat ante statuta cuiusque studii tempora, d. l. *Magistros*: temporis tamen gratia illi fieri & potest & debet, qui ingenij magnitudine & felicitate, atque anticipata eruditionis prerogativa gaudet; cum quod vel etati vel tempori deest, suppletur ingenij & eruditionis redundantia, *Alex. in addit. ad Bart. in l. 1. C. De dignit. lib. 12. nu. 17. Petr. Levanderius in tract. de Doctorib. q. 6. p. 1. ut non tam forma, seu modus, quam effectus rei in consideratione habeatur, Bald. in l. Si uater C. De instit. & subst.*

5 Unde etiam est, quod quamvis nemo sine rigore examinis ad gradus studiorum promoveri debeat, *Bart. in d. l. Magistros & in l. 1. C. De Athletis lib. 10. promoveri tamen sine eo possit, qui notorie doctus seu peritus est, Panor. in c. Constitutus 2. nu. 4. De appellat. & fiducia ingenij in publicum prodire audet, l. 2. §. fin. de orig. iuris; quasi longiora promotionum tempora vulgaribus & tardis ingenijs, non etiam felicioribus, & quodammodo precocibus sint praescripta; ut mirum non sit, si temporis longinquitas ex hac causa praescindi & relaxari possit saltem per dispensationem. Quippe cum sit non vulgariter qualificata persona, cessat juris praesumptio, ob quam longioris temporis studium requiritur; quae in eo consistit, quod breviori tempore ad gradus promotionum idoneus non praesumatur, *Cardinal. in d. Clem. 2. nu. 14. ** Ut mirum non sit, quod hanc dispensationis in tempore potestatem Ioannes Andreæ in magisterijs & studiorum gradibus permittat, in *addit. ad Specul. tit. De magistris ad verb. cum decursis*: prout & in alijs plerisque, quae rigidius magisterijs, & doctoratibus ex iure praescripta sunt, ex causa relaxari & remitti possunt, *Clem. 1. vers. ipsosque nihilominus, De magistr. Et ut in tempore haec dispensatio ex iusta causa admittitur; ita quoque quoad loci necessitatem admittenda esse videtur: cum à tempore ad locum probabiliter admodum ducatur argumentum, l. 2. vers. nec eos De in ius vocan. Nicol. Everardi Praeses in loco à tempore ad locum.**

7 Verum quidem est, privilegia eadem omnia non competere perinde studentibus extra privilegiata loca per Sedem Apostolicam aut Principem ad studia generalia deputata; alibi tamen quam in illis studia exerceri posse nulla vel lex vel Canonica constitutio prohibet; sed etiam extra illa alicubi esse patitur, si modò competens sit, d. c. *Tua*. Ad studium juris ex Iustiniani constitutione utraque Roma & Beritensium metropolis tantum destinatae sunt, in 1. *constitut. ad D. §. hac autem tria*: sed usus infrequentis temporis restrictiorem illam potestatem rescidit, jam constitutis sine numero pluribus locis, ubi illud exerceri potest; & ita quidem, ut nulli non sit prorsus potestas etiam extra illa studendi vel legendi, sed dumtaxat non promovendi ad solitos & consuetos gradus, *Panor. in d. c. Tua nu. 3. †* Ex quo est, quod Cardinalis Zabarella hanc necessitatem studij in loco privilegiato generalis studij restringat, in d. *Clement. 2. nu. 14.* ad vulgares studiosos; cum exceptione, ut non obtineat, si persona legentis vel audientis in par-

ticulari loco aliud mereatur, aut ex illius persona aliud iudicandum sit; ita ut ad effectum potius, quam ad rei formam respiciatur; praesertim si in loco particulari sit studium, & studiorum exercitium competens, d. c. *Tua in verb. in quibus nullum est vel minus competens exercitium studiorum*; ut in illa celebri & famosa particulari scholâ Monasteriensis.

In concursu itaque harum circumstantiarum, concurrente sufficiente & exuberante eruditione dicti D. Dominici, ex qua offert se examini; iusta est & sufficiens causa, ob quam ad promotionum gradus in Facultate artium Admitti possit, etiam si neque tempus, neque locus studij ei hac in re suffragentur. Et potissimum habito respectu ad finem, ob quem ad hos gradus aspirat; ut eos consequutus ad ulteriores in Theologicâ Facultate, in qua jam feliciter atque annis in hac Univeritate Lovanensi operam dedit, ascendere & admitti possit; in magna huius temporis promotionum in artibus, & promovendorum in Theologia paucitate & raritate: ob qua etiam alijs cessantibus in gradibus dignitatu & communicatione honoru à rigore & regulis juris facile recedi permittitur, *For l. de decurion. Et quod ad formam temporis attinet, non tam ex iure, quam ex statutis dictae Facultatis id est; quorum statutorum auctor, ut est ipsa Facultas & Facultatis concilium ac capita; ita quoque in illius potestate est illa relaxare, & ab ijs recedere; non tantum ex necessarii, sed etiam ex probabilis, & in speciem iusta causa, l. si puella De sponsalib. & ibi Baldus. Eius enim est dissolvere, cuius est ligare, etiam si huiusmodi statutum esset confirmatum à Papa, c. Cum accessissent de constitut. Ioan. And. in c. Cui licet de reg. iuris lib. 6. Phil. Francus in c. Constitutus in glos. v. omnium De appellat.*

De haereticis.

S V M M A R I V M.

Criminalis de haeresi ex libris & concionibus frequentatis.

1. 3. 5. 7. Haeretici an sint, apud quos libri haeretici inveniantur.
2. Confessionem suam reus interpretari potest.
4. Delicti praesumptionem avertit accusati bona vita & qualitas.
6. Factum an praesumatur ex deprehensa rei detentione.
8. Publicus usus, & observatio excusat.
9. Mulier in plurimum succurritur.
10. Haeticus an sit, qui haeticorum conciones frequentat.

CONSILIVM DLXXV.

SI adrigorem verborum, quibus mandata seu ordinationes Caesaræ Majestatis, per Regiam Catholicam Majestatem confirmata, adversus haeticos concepta sunt, respectus habeatur, primâ fronte videtur non sine periculo esse causa criminalis, quam Officium Fiscoale adversus Iacobum M. & Magdalenam F. Reos captivos instituit: ob id, quod Iacobus confessus sit librum Psalmorum per Clementem Marci, & Theodorum Beza haeticos conscriptum, suum esse, seu ad se pertinere; & quod

quod Magdalena illum cum aliquot aliis custodiendum tradiderit lotrici, apud quam illi inventi sunt: item quod tam ille, quam hæc confecti sint, quod durantibus tumultibus hæreticorum, & cum conciones hæreticorum publice fierent, illis interfuerint. * Nam præsupposito, quod ille liber hæreticus sit (ut ex nomine auctoris de eo suspectus est, & in catalogo veterum librorum dictæ ordinationi annexo continetur) verba dictarum ordinationum clara sunt, quæ pœnâ gladii afficiunt inter alia etiam eos, qui scientes habent, custodiunt, celant, aut aliis donant libros hæreticos; & sic quidem, ut ludicibus quibuscumque adimatur potestas alterandi, mutandi, aut moderandi eandem pœnam: quasi scilicet pro convictis hæreticis habeantur, apud quos libri hæretici inveniuntur; ut quorundam habet opinio, *Archidiaconus in can. Sane proferatur, xxiv. q. 2. Lud. Rom. singul. 26. Eo ipso &c. Ioan. Anania in cap. Si quis Episcopus nu. 6. De hæreticis.* Sic quod ad justificationem intentionis Officii Fiscalis, ad capitalem pœnam, confiscationem corporis & bonorum, concludentis, sufficere videantur huiusmodi dictorum Reorum confessiones.

Verum plura hic incurrunt, quæ partim avertunt, partim excusant, vel saltem attenuant Reorum factum; quamvis in utroque non eodem per omnia modo. * Nam quod ad Iacobum attinet, hoc in primis certum est, prædictum librum sub eo inventum non esse, neque sub alio, qui ejus nomine, aut ex ejus mandato illum custodierit: cum nihil in actis extet, quo probatum dici possit prædictam lotricem eum à Iacobo, aut ab ejus uxore ex illius mandato accepisse; ita ut hæc in parte credendum videatur, declarationi Iacobi, quod uxori mandaverit, ut illum in ignem conjiceret. Cum enim ex confessione Iacobi adversus eum conficiatur objecti hujus delicti probatio, & ex sola sua confessione urgeatur, æquum bonum esse videtur, ut ejus declarationi in eâ quoque parte stetur, tamen hæc declaratio ex intervallo facta sit. Cur enim id Reo in periculo capitis non permittetur, quod etiam Actori in iudiciis, *l. Si quis intentione & ibi D. De iudic. testi post testimonium dictum etiam ex intervallo permittitur? Felin. in c. Personar. 7. & in c. Cum clamor in princ. De testib.* Sic quod responsio & confessio Rei facta ad simplicem interrogationem, an ex offensis libris aliquid ad eum pertineret, nullis aliis propositis aliarum circumstantiarum questionibus, trahi non debeat extra interrogata, *l. 1. §. penult. De verb. oblig. ad præsentem possessionem, in qua idem Iacobus deprehensus non fuit.*

Proinde cum juris communis seu scripti constitutio, in *l. Damnato C. De hæret. & Manich.* quæ publicatione bonorum coërcet eos, qui hæreticos libros habent, legunt, aut distribuunt; & juris illa præsumptio de hæresi, quam Doctores constituunt ex detentione librorum hæreticorum, ita restringatur, & limitetur, si apud eum, qui in suspicionem trahitur, quoque inveniantur, hoc est deprehendantur, *l. Si Parzatorum C. De fideiussor. neque huiusmodi præsumptione graventur, qui libros, quos habuerunt, vel comburunt, vel à se abdicant, Ioan. Andr. in c. Quicumque nu. 3. & ibi Archidiaconus nu. 2. De hæret. lib. 6. Matth. de afflictis ad confessionem Wamef. Tom. II.*

lit. regni Neapolit. lib. 1. tit. de hæret. nu. 28. in proposito quoque præterita possessio merito nocere non debet; præsertim quia illum non ipse Iacobus, sed Magdalena comparaverit. Atque ita ejus hæc responsio, quod hic liber ad eum pertineat, per omnia impropria est, eodem penè sensu, quod & bona mulieris in dominio mariti esse dicuntur, *l. Doce ancillam C. De rei vindic. ideoque si quæ in hac Magdalena occupatione culpa est, Iacobo ejus marito nocere non debet, l. Ob maritorum Cod. Ne uxor pro marito.* Quam culpam & multò magis dolum tam ipsius Magdalene, quam Iacobi in comparatione & acquisitione ejusdem libri avertit, quod proponitur, hunc librum nominatim in catalogo librorum veterum non contineri: ita ut ex ipsius constitutionis seu ordinationis verbis hic casus non videatur comprehensus. Verba etenim concepta sunt de iis, qui scientes hæreticos libros habent &c. quæ scientia non tantum ad possessionem, seu detentionem libri, sed etiam ad conditionem illius referenda omnino est: quæ scientia nullâ ratione, sed potius ignorantia præsumi debet in libro hæretico specialiter non vetito, *l. Verus De probat.*

Cujus ignorantia, atque etiam integritatis, & defectus voluntatis peccandi præsumptio in hoc proclivius arripitur, quod evidentiſſimè constet (ut mox latius dicitur) hos Reos bonæ conditionis, famæ, ac integræ religionis semper fuisse, & etiam nunc esse: huiusmodi enim personæ, quæ accusatur, & in reatu est, qualitas & existimatio, magnam facit conjecturam ad diluendam doli, & criminis suspicionem, *Gloss. & Doctor. in l. 1. C. Ad leg. Cornel. de fideiussor. l. De minore §. plurimum De quasi. l. Non omnes §. a barbaris De re milit. induciturque ut etiam in dubio juramento accusati stari debeat in declarando, quod absque dolo, & proposito delinquendi quid fecerit. * Et hoc est, quod in hoc articulo deprehensorum apud aliquem hæreticorum librorum communiter ab omnibus trahitur, *Archidiaconus in d. c. Quicumque, Matth. de Afflictis loco supra cit. Carverius in tract. crimin. tit. de hæreticis §. cum agitur tert. m. nu. 61. Addit. ad Lud. Romanum d. singul. 32. 6.* quod sola librorum hæreticorum deprehensio pro plena probatione est in homine malæ conditionis aut vitæ, & alioqui de hæresi suspecto; non item in eo, qui bonæ vitæ ac famæ est. * Ita ut hoc casu Felinus, in d. c. Si quis Episcopus in fine De hæret. & alii plerique, *Gun. 6. disalvus de Villa Diego in tract. de hæret. quest. 13. nu. 1. 9. Lancelotus Contrarius in suo pratorio lib. 1. c. 9. de offic. pratoris in crimin. tit. de hæreticis nu. 4.* præter deprehensionem librorum, requirant concursum aliarum gravissimarum conjecturarum. Quâ ratione quoque avertitur suspicio seu præsumptio falsi, furti, aut alterius delicti, quæ constituitur ex rei deprehensione apud alium; si hic est malæ vitæ, famæ, aut conditionis, *Hypol. de Marfil. in l. Qui falsam nu. 11 §. Ad L. Cornel. de fals. & in practica crimin. §. diligenter nu. 92. & conf. 5. Misericordia Domini nu. 33.**

Illud quoque ad aversionem, aut saltem ad maximam excusationem facit, quod uxor Iacobi hunc librum comparaverit tempore tumultuationis hæreticorum, post publicationem placiti cujusdam removens omnem metum, & periculum inquisitionis,

tionis, ac edictorum religionem concernentium; cum omnes libri etiam reprobatae lectionis passim & publice in eadem urbe venderentur, & malis impunitas permessa, bonis scrupulositas investigationis remissa videretur; facileque ob id tam Iacobus, quam Magdalena credere potuerint, licitum fuisse, aut saltem impunem usum istius libri, quem non probatur certo scivisse fuisse hæreticum. * Qui enim facit quod passim & publice frequentatur, aut licitum arbitrat, a pravitate criminis defenditur, l. *Quis sit iugitivus* §. apud Labronem de adul. edicto; consuetudo etenim & publica observatio rem illicitam, & a jure reprobam reddit licitam, Bartol. in l. *per averi* §. ad. manda. si non ad substantiam ejus, quod actum est, saltem ad id, ut qui hujusmodi illicitum actum fecit, excusetur a poena, Romanus singul. 19. An consuetudo, Bald. in l. unica nu. 14. C. de conf. ris. late Tirac. de penis temperat. causa 42. præsertim si innitatur alicui edicto, aut præcepto superioris, etiamsi ille jus superioritatis, aut edicendi seu statuendi non habeat, Alexan. consil. 39. *Vilis & consideratus* nu. 3. vol. 3. & hujusmodi observatio aut ordinatio per se fieri reproba, inchar. cons. 50. C. de iur. iudic. Non enim peccat is, qui communi iudicio populi aut præcepto seu ordinationi magistratus se conformat, l. *Nos videntur* §. qui iussu de reg. iuris c. si quando in gravioribus non omnino excusatur superioris iussus, aut permissus; poenam tamen semper mitigat, Gloss. in cau. *Ortu Domini* nu. 14. q. 5. *Tirac. de pen. temperat. causa 34.*

Nec dicto Iacobo ad ordinariam dictæ ordinationis poenam inferendam rectè obijcitur, quod etiam post illud tempus tumultum, & post abrogationem dicti placiti, seu permissionis in suo dominio re inierit hunc librum: nam ex circumstantiis causæ satis constare videtur, ignorantem Iacobum illum reventum, & dictæ lotrici traditum fuisse, ut ex interrogatione, & examinatione eiusdem lotricis evidentiùs constare posset. Et quod Iacobus ipse non exusserit hunc librum, ex eo factum est, quod is in usu Magdalene magis, quam ipsi Iacobi fuerit; sati quæ sic excusetur, si uxori præceperit, ut eum cum aliis etiam bonis tolleretur, ex solo auditu illius, quod non liceret in genere Gallicos Psalmos habere, sine discrimine, boni an mali essent.

Sanè quoad Magdalenam difficilior videtur esse dictæ ordinationisaversio, vel excusatio: ob id, quod confessa sit se in custodiam dedisse hos libros bonos, & malos; quod ipsum pro retentione est. Depositum namque causam domini seu proprietatis, imò etiam possessionis, non mutat, l. *Uter §. ult. de positi*: ita ut videatur voluamtem retinendi semper habuisse. Sed in eo conspicitur mulicula simplicitas, quæ ad simplicem interrogationem tam simpliciter & absolute respondit, non explicatis aliis rei circumstantiis; quarum prior & clarior explicatio postea in progressu litis facta est: cui ex causis paulò ante dictis merito, saltem accedente iurejurando Magdalene, credendum & standum est, concurrentibus his, quæ solent mali propositi præsumptionem avertere, eamque commiseratione & venia dignam efficere in hoc sexu, ob ejus imbecillita-

tem & fragilitatem, l. *Sacrilegij poenam in princ. ad leg. iul. pecul. l. Quomodo §. ad filias C. Ad leg. iul. marit. l. cui in omnibus fore juris partibus etiam adversus juris ignorantiam succurritur, l. Regula de iur. & facti ignor. Gloss. Bart. & arg. in l. ult. C. de l. Cum de debito §. si autem is de probat. c. mulieres de sent. excommunicata præsertim in poenis, d. c. mulieres, d. §. ad filias; à quibus quælibet causa excusat, l. *Plagij* C. de plagis l. 1. §. i. g. tur de liver. causa. Sic quod cum rigor dictæ constitutionis per omnia non sit tantus & præcisus, quin à præcisâ executione poenarum in ea constitutarum abstinere, & de causis alterationem, mutationem, aut moderationem poenæ exposcentibus, ad provinciale Concilium referri possit, merito quoque in hac huius mulicula curiositate verius quam malevolentia, eadem cognoscendi & iudicandi ratio observari debeat.*

Quod porro uterque confessus est concionibus hæreticis se interfuisse, excusationem admittit; ob id, quod hoc eo tempore contigerit, quo publice ac palam illæ etiam in potentissimis civitatibus, & in publicis ad hoc etiam decreto seu tolerantia Magistratus deputatis locis, frequentarentur. Cum alioqui nihil extet in his actis, ex quo posset dici probatum, Reos ad hujusmodi conciones animum suum & iudicium dimisisse, illasque approbasse. Quamvis enim hæreticus, seu saltem fautor hæreticorum præsumatur, qui hæreticorum conciones frequenter, *Arcondia. in d. c. Quicumque* nu. 2. *Martianus de A. f. f. ad d. consil. de hæretic. nu. 28.* aut ad hæreticum discendi causâ accessit: si tamen non discessit à fidei Catholice integritate, etiamsi disputaverit de fide, secundum terminos juris communis, poenâ corporis afflictivâ puniri non debet, sed tantum pecuniaria, l. *Quicumque* vers. eos verò quid iudicandi iud. o. Cod. de hæret. Bart. in l. 1. c. ibi Purpuratus nu. 96. C. de sum. Trin. & fide Cathol. lo. Nicol. Arbatanus in tract. de hæret. notab. 10. vel potius omnino nullâ, qui non disputavit, aut frequentia reiterationis comprobavit, se hujusmodi concionibus fuisse, aut eas comprobasse. Abstinencia enim & sequens recessus animi integritatem de egit, *Arcondia. & A. f. f. l. 10. is supra citatis.* Ita ut si quid hic si quod reprehensionem mereatur, pro curiositate tantum & novitatis aviditate accipiendum sit, & præsertim, in qua tunc multitudo peccabat. & ex edictis ac promulgatis placitis, libertas & impunitas concessa videbatur. Vnde secundum supra dicta, hæc concionum frequentatio excusatione accipere debet in his Reis, quorum vitam semper fuisse honestam, & in religione Catholica constantem; & temporibus dictorum tumultuum per luculentam præsertim Ecclesiasticarum personarum, atque item ex Rei evidentiâ probata, per baptismum prolis suæ in Catholica Ecclesia, per confessiones, & alia notabilia signa, constat, non probato aliquo actu aut exercicio alicui hæreticæ pravitati obnoxio. Sic ut omnibus bene perpensis existimemus, minimè iudicandum esse secundum propositam ex parte officii Fiscalis conclusionem; sed causam ad clementiorem interpretationem & moderationem pro exemptione Reorum trahendam & remittendam esse.